

ARMATA PRINCIPATELOR ROMÂNE ÎN SPRIJINUL UNIRII

de GH. SMARANDACHE

La mijlocul veacului al XIX-lea, în condițiile când Europa era răscolită de mari mișcări ale popoarelor pentru progres social și național, în procesul destrămării feudalismului și al dezvoltării capitalismului, pe teritoriul țărilor române ideea făuririi unității naționale, a unității de neam și de limbă a prins rădăcini adânci în masele largi populare și s-a transformat într-o puternică forță motrice.

Aționând cu cea mai mare energie și înfruntând cu tenacitate forțele centrifuge interne și externe, poporul român a reușit să obțină unitatea sa națională printr-o luptă dârză și eroică.

În cadrul efortului general al poporului nostru pentru redobândirea independenței și înfăptuirea unității naționale, un rol însemnat i-a revenit și armatei, organizată în 1830 pe baze moderne. Marele patriot Nicolae Bălcescu socotea armata ca pe o „avangardă a norodului“, ca pe un instrument absolut necesar pentru eliberarea țării de sub stăpînirile străine. Atitudinea armatei față de evenimentele anului 1848 nu va îndreptăți însă pe deplin speranțele frunțașilor revoluționari români¹.

Pornind de la învățămintele revoluției, Nicolae Bălcescu aprecia în anii imediat următori că lupta poporului român pentru libertate și unitate națională va trebui să-și asigure sprijinul efectiv al armatei. În acest scop, Nicolae Bălcescu preconiza reorganizarea și dezvoltarea oștilor pămîntene, crearea unei adevărate armate naționale, ceea ce nu s-a putut, bineînțeles, înfăptui în condițiile regimului politic instaurat după înfrîngerea revoluției din 1848 și a menținerii fărîmițării statale. Reacțiunea restaurată a luat măsuri severe pentru consolidarea pozițiilor sale de clasă, între care și reorganizarea armatei în vederea transformării ei într-un instrument mai docil și mai eficient.

Boierimea reacționară și separatistă își puna mari speranțe în folosirea armatei împotriva forțelor social-politice înaintate și unioniste. Lipsită de un sprijin social în țară, boierimea conservatoare încerca să-și salveze interesele ei înguste de clasă prin intermediul armatei sau eventual chiar printr-o intervenție turcească. Desfășurarea furtunoasă a evenimen-

¹ Vezi Gh. Smarandache, *Armata Țării Românești în sprijinul revoluției de la 1848*, în *Studii și materiale de istorie modernă*, vol. III, 1963.

telor, marile acțiuni revoluționare ale maselor populare și starea de spirit a armatei, favorabilă Unirii, au zădărnicit planurile reacțiunii.

Avântul patriotic al maselor țărănești și orășenești avea o puternică înrîurire și asupra armatei, formată în majoritate covârșitoare din țărani. Nu este de mică importanță în explicarea atitudinii favorabile a armatei față de Unire nici faptul că promoțiile de ofițeri pregătite în țară după 1848 cuprindeau un număr însemnat de elemente provenite din rîndurile burgheziei. Referindu-se la situația armatei în anii imediat premergători Unirii, un ofițer din oastea moldoveană scria că: „Starea lucrurilor din oștire se schimbase cu totul; ofițerii, interesîndu-se de progresele realizate în alte armate, căutau să se țină la curent și să se instruiască prin cetire, aplicau cu drag reformele necesare și se ocupau de cultura trupei prin școala de carte organizată din proprie inițiativă. Acest curent salutar — continua același ofițer — ...nu slăbi nici sub frămîntările de partid din țară și din sînul căimăcămiei de trei, în perioada care precede alegerea domnitorului”¹.

Considerăm că este locul potrivit să se precizeze care erau efectivele celor două armate în momentul Unirii. Socotind și formațiunile militare teritoriale (drobanții, grănicerii), efectivul total al armatei Principatelor ajunsese la 26 304 oameni, din care 19 252 în Țara Românească și 7052 în Moldova. De la prima vedere rezultă faptul că efectivele armatei erau la un nivel relativ scăzut, în raport cu cerințele momentului istoric dat. Aceasta se explică, atît prin interesele contradictorii ale boierimii reacționare, cît și prin politica restrictivă a unor puteri europene.

Boierimea conservatoare dorea o forță militară care să-i apere interesele de clasă, dar se temea de un număr prea mare de țărani înarmați. În „Raportul asupra stării și reorganizării principatelor Moldova și Muntenia”, încheiat în aprilie 1858 și adresat conferinței de la Paris de către Comisiunea europeană, comisarii Austriei și Angliei se declară împotriva creșterii efectivului armatei Principatelor, motivînd aceasta prin „lipsa de resurse financiare” și „degradarea agriculturii” sau prin „inferioritatea populației” care, chipurile, nu ar fi bună decît pentru „cultivarea solului”². Este limpede că pretextele invocate și calomniile adresate poporului român exprimau teama diplomaților statelor potrivnice Unirii de puterea militară a Principatelor dunărene. Pe bună dreptate, un istoric militar explica împotrivirea puterilor europene față de creșterea efectivului armatei românești prin îngrijorarea ca aceasta să nu devină „un element de temut, care la un moment dat ar fi putut să răstoarne multe din calculele diplomației”³.

În perioada premergătoare Unirii, boierimea conservatoare nu a conținut în a întreprinde acțiuni menite a pune armata în slujba intereselor sale de clasă. Guvernul Moldovei ia măsuri pentru sporirea efectivelor militare în scopul zădărnirii mișcării unioniste după retragerea trupelor

¹ General Herkt, *Cîteva pagini din istoricul armatei române*, București, 1902, p. 57.

² D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. VI, partea a II-a, p. 660.

³ I. Popovici, *Organizarea armatei române*, II, Roman, 1900, p. 150.

de ocupație austriece¹. În acest scop se solicită și o baterie de tunuri austriece². Prin ordinul de zi al caimacamului Vogoride către armată, din 2/14 martie 1857, se cerea acesteia „să fie credincioasă guvernului“³.

În iunie 1857, căimăcămia Moldovei a dispus să se concentreze la Iași o mare parte din oastea țării: batalionul I mușchetari, regimentul de vânători, bateria de artilerie și divizionul de lăncieri. Pentru a obține încrederea armatei, caimacamul Vogoride „nu lipsea o zi să nu vină... în tabără“, după mărturia unui contemporan⁴. În iunie 1858, în timpul bolii caimacamului Vogoride, guvernanta din Moldova și Gödel Lannoy se tem de „eventuale demonstrații“ și de „manifestații unioniste ale ofițerimii moldovene“⁵. Căimăcămia Moldovei, a luat, de asemenea, măsura de a numi ca hatman pe N. Mavrocordat, un înverșunat dușman al Unirii. Numai sub presiunea evenimentelor din țară, a puternicei mișcări unioniste care cuprinsese și armata, Nicolae Vogoride este silit să-l înlocuiască — în februarie 1858 — pe Mavrocordat cu Iorgu Ghica, ultimul hatman al Moldovei.

Starea de spirit a armatei, favorabilă Unirii, a îngrijorat și boierimea conservatoare din Țara Românească. Și aici au fost luate măsuri severe pentru a preveni eventualele acțiuni de nesupunere ale oștirii. De pildă, căimăcămia a procedat la scoaterea din armată, în toamna anului 1858, a unor ofițeri adversari ai caimacamului Ghica: maiorul Diamandescu, colonelul Frunză și alții⁶.

În ciuda acestor măsuri luate de reacțiune, armata continua „a se interesa foarte viu de această chestiune vitală pentru țară“⁷. Unii ofițeri se

¹ Documente privind Unirea Principatelor, vol. I, Rapoartele Consulatului austriac din Iași (1856—1859), culegerea documentelor, studiul introductiv, rezumatele și notele de Dan Berindei, Ed. Acad. R.P.R., 1959, doc. 76. Se înființează un batalion de infanterie și un escadron de lăncieri (doc. 195).

² *Ibidem*, doc. 91. În iulie 1857 se înapoiază în Moldova bateria ridicată de armata țaristă în timpul războiului Crimeii. Cu acest prilej Cpt. Filipescu, comandantul bateriei este avansat și numit comandantul artileriei moldovene (*Ibidem*, doc. 174). În noiembrie același an, col. Filipescu este arestat și demis din armată deoarece ordonase pedepsirea cu bătaia pentru insubordonare a subofițerului austriac Csallner, care rămăsese ca instructor în armata moldoveană după retragerea armatei austriece. Instructorii Machala și Csallner erau sub jurisdicția agenției austriece din Iași. După acest incident, cei doi subofițeri austrieci pleacă din Moldova. (*Ibidem*, doc. 269—283).

³ *Acte și documente relative la istoria nașterii României*, vol. IV, p. 50.

⁴ Herkt, *op. cit.*, p. 4. În timpul alegerilor pentru divanul *ad-hoc*, pompierii au primit ordin să ocupe curțile bisericilor pentru ca să nu poată fi folosite clopotele pentru a da semnalul unei eventuale revolte. (*Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III, corespondență politică (1855—1859), culegerea documentelor, studiul introductiv, rezumatele, notele și indicele de Cornelia C. Bodea, Ed. Acad. R.P.R., 1963, doc. nr. 158).

⁵ *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. I, doc. nr. 320. La 4 august 1856, Gödel Lannoy îi scria lui Buol de „unionismul funcționarilor și ofițerilor“. (*Ibidem*, doc. 4).

⁶ N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. IX, București, 1938, p. 298. Pe de altă parte, pentru a-și atrage armata, Alex. Ghica face înaintări în gradele militare: un spătar, 9 colonel, 20 majori, 25 căpitani, 21 locotenenți, 26 sublocotenenți (*Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III, doc. 225). Caimacamul Alex. Ghica înlocuise de la comanda oastei muntene pe col. Odobescu cu Barbu Vlădoianu.

⁷ Herkt, *op. cit.*, p. 57.

declară împotriva falsificării alegerilor pentru divanul *ad hoc* din Moldova¹. În aceste divanuri sînt aleși ca deputați și ofițeri în activitate sau dintre cei participanți la revoluția din 1848 și reveniți în țară din exil. Astfel, maiorul Alexandru Ioan Cuza este ales deputat pentru divanul *ad hoc* cu 152 de voturi de orașul Galați. În Muntenia, orașul Craiova îl alege deputat pe Nicolae Plesoianu, iar Gr. Serurie este desemnat „unanim de obștea întregă” ca deputat al orașului Giurgiu². Alți ofițeri contestă omiterea lor din listele de vot³.

Cu prilejul deschiderii divanului *ad hoc* la Iași are loc un eveniment deosebit de semnificativ pentru starea de spirit a soldaților moldoveni. „Inșiși soldații din gardă — ne informează „Steaua Dunării” — recunoscînd în grupul pe care-l formau cei 15 deputați (țărani n.n.) o rudă sau un cunoscut, au uitat pentru o clipă consemnul primit și strigau ridicînd armele: «Trăiască deputații noștri»⁴.

Alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza, locțiitor de hatman al oștirii din toamna anului 1858, ca domnitor al Moldovei a fost întîmpinată și salutată „cu urale entuziaste” de către armată. În scrisoarea lui Vasile Alecsandri din 20 ianuarie 1859, adresată fratelui său aflat în străinătate, se arată că la vestea alegerii lui Cuza ca domnitor al Moldovei „corpul ofițerilor, fericiți de a avea un domn ieșit din rîndurile lor... purtară în triumf” pe deputații partidei naționale. Generalul Herkt scrie în memoriile sale că „entuziasmul fu general, cu deosebire între noi, militarii, care vedeam apropiindu-se visul nostru: transformarea oștirii într-o armată națională”⁵.

În timp ce partida unionistă din Moldova obținuse o victorie prin alegerea ca domnitor a colonelului Alexandru Ioan Cuza, reacțiunea din Muntenia întetea tot mai mult măsurile represive cu caracter antipopular și antinațional. Astfel, pe motiv că liniștea publică este „amenințată prin răscurări și adunări de țărani în capitală”, cămăcămia a acordat impunități speciale „părții administrative și ostășești”. Departamentul Treburilor din Lăuntru și șeful oștirii aveau obligația să ia „cele mai energice măsuri” și să intervină cu forța armelor „oriunde se va vedea grupe de

¹ Colonelul Scheletî, succesorul interimar al lui V. Ghica la Ministerul de Interne, se adresa astfel administrației districtului Roman la 25 aug./6 sept. 1857: „Cu asprime se oprește de a se alege cea mai mică înrîurire la alegerea deputaților”. (*Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II, documente interne, 1854—1857, doc. 208).

² *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. I, doc. 292, 680 și 691—693.

³ *Ibidem*, doc. 87, 198 (maiorul Panait Tufelcic, col. G. Filipescu și alții).

⁴ „Steaua Dunării” din 15 octombrie 1857.

⁵ Herkt, *op. cit.*, p. 56. În ordinul de zi nr. 4, din 12 ian. 1859, domnitorul Alexandru Ioan Cuza se adresa astfel militarilor oastei Principatului Moldovei: „Fiți mîndri de menirea voastră, căci este nobilă, mare, serioasă și meritați iubirea concetățenilor voștri prin observarea disciplinei celei mai stricte, meritați respectul străinilor prin energia cu care veți ști a susține deviza armiei române: Onor și Patrie! Această deviză a fost scrisă cu sîngele strămoșilor noștri pe steagul Moldovei, pe acest steag care a fost purtat din victorie în victorie în timpurile luptelor, odor scump și glorios, ce se găsește acum în mîinile voastre” („Monitorul oficial al Moldovei”, nr. 25 din 18 ianuarie 1859).

oameni, atât pe ulițele capitalei, cât și prin orașele districtelor sau prin sate¹.

La ordinul cămăcămiei, șeful oștirii din Muntenia, generalul Barbu Vlădoianu, a trimis în după amiaza zilei de 21 ianuarie un escadron de dorobanți spre bariera Colentina, cu misiunea de a opri intrarea în București a țăranilor din satele învecinate. În seara aceleiași zile a fost trimis un al doilea escadron de ulani. Înainte ca acesta din urmă să ajungă la barieră, primul escadron respinsese deja o coloană numeroasă de țărani.

Socotind că țăranii se vor liniști și ținând seama de necesitatea concentrării forțelor militare în jurul clădirii de pe dealul Mitropoliei, cele două escadroane de la bariera Colentina au fost retrase, rămânând pe loc numai un pluton de dorobanți. Acesta respinge o nouă coloană de țărani și închide pe o parte din ei. La intervenția energică a maselor bucureștene, în după amiaza zilei de 23 ianuarie este zădărnicită definitiv încercarea reacțiunii de a folosi armata pentru a opri intrarea țăranilor în Capitală. Impresionați de forța și avântul patriotic al maselor bucureștene și țărănești, dorobanții s-au „amestecat cu poporul triumfător” și au pornit spre centrul Capitalei cântând în cor Hora Unirii².

Pentru a intimidă pe deputații partidei naționale și masele populare adunate în jurul Adunării electivă și pentru a apăra pe deputații partidei conservatoare de furia mulțimii, căimăcamii au cerut șefului oștirii să aducă, în dimineața zilei de 22 ianuarie, pe dealul Mitropoliei două batalioane de soldați, dintre care unul să fie dispus în curtea clădirii, iar celălalt în afară. Deoarece comandantul batalionului care forma centura exterioară de apărare, maiorul Cuțarida, „se părea suspect pentru credința sa către guvern”, căimăcamii i-au luat comanda și l-au înlocuit cu un alt ofițer de încredere³. Inspăimântați de o dezlănțuire a maselor, căimăcamii cer să fie adus un nou batalion ca întărire. La vestea apropierii lui, mulțimea a devenit și mai agitată, cerind insistent și violent îndepărtarea oștirii⁴. Stimulați de intervenția energică a maselor populare, deputații partidei naționale protestează în adunare că nu se poate delibera sub presiunea baionetelor⁵. Astfel se ajunge la retragerea în cazarmă a celui de-al treilea batalion.

La vestea că masele populare au pătruns în curtea Mitropoliei, căimăcamii, alarmați, au cerut generalului Barbu Vlădoianu, șeful oștirii și deputat în adunare, să ordone armatei să recurgă la forța armelor. Este semnificativ faptul că generalul Vlădoianu refuză să transmită ordinul către unitățile armatei, pe motiv că dispoziția cămăcămiei nu purta și sem-

¹ „Buletinul oficial” nr. 7 din 23 ianuarie 1859. Căpitanul Chirculescu, subinspectorul dorobanților din Buzău, arată inutilitatea pătrulilor de dorobanți pe care, de acord cu administratorul, le ordonase în oraș (vezi „Aspecte din epoca Unirii la Buzău” de I. Moldoveanu, în *Studii privind Unirea Principatelor*, Ed. Academiei R.P.R., 1960, p. 511).

² N. T. Orășanu, *O pagină a vieții mele sau 22, 23 și 24 ianuarie 1859*, București, 1861, p. 49.

³ „Patria”, nr. 22 din 12 februarie 1859.

⁴ *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III, doc. 293.

⁵ *Acte și documente*, vol. IX, p. 269—271.

nătura lui I. A. Filipescu. Hotărîrea șefului oștirii a fost determinată de presiunea și forța masei populare, de atitudinea sa de simpatie față de cauza partidei naționale, de starea de spirit ce domnea în rîndul soldaților și ofițerilor. O corespondență adresată ziarului „Steaua Dunării” la 24 ianuarie 1859 menționa că „soldații declaraseră că de se va proclama Bibescu (ca domn n.n.) pun armele jos” în semn de protest¹.

În dimineața zilei de 23 ianuarie a fost adus în curtea Mitropoliei batalionul de sub comanda maiorului Musceleanu, „un bărbat al cauzei”, cum îl numesc contemporanii. În jurul clădirii fusese dispus un escadron de cavalerie. După mărturia lui N. T. Orășanu, armata lăsase mulțimea să se apropie atît de mult, încît „nu se mai putea mișca”. Totuși, pentru a evita eventualele incidente, masele de bucureșteni și țărani cereau cu insistență plecarea trupelor. Sub presiunea masei populare, generalul Vlădoianu dă ordin unităților militare să se retragă în cazărmi. Partida conservatoare și antinațională își pierduse orice speranță de a mai folosi armata în sprijinul său. I. A. Filipescu declară consulilor străini, în seara de 23 ianuarie, că „nu se putea conta pe oștire”. Pierzînd și acest sprijin, boierimea antinațională cedează mai ușor și își schimbă mai repede poziția politică inițială.

Entuziasmul general al poporului, la vestea alegerii lui Cuza și în Muntenia, a cuprins și armata. Potrivit relatărilor unei corespondențe adresate ziarului „Steaua Dunării”, oștirea, „cu puștile de-a umere, amestecată printre popor, se bucura de fericirea generală”².

Dubla alegere a lui Cuza a avut un mare răsunset și în rîndurile oastei moldovene. Bucuria ce cuprinsese armata după alegerea lui Cuza ca domnitor în Moldova „se transformase în entuziasm” la 24 ianuarie. „Această îndoită alegere — scrie un ofițer al epocii — asigură formarea armatei naționale și stimula idealul tuturor pentru ridicarea oștirii la nivelul armatelor celor mai bune din Europa³. În depeșa din 26 ianuarie a generalului Costache Milicescu, avansat și numit șeful oastei moldovene la 9 ianuarie, adresată generalului Barbu Vlădoianu, se transmiteau din partea „ostașilor români din Moldova... fierbinți îmbrățișări fraților ostași români din Țara Românească”⁴.

¹ „Steaua Dunării”, nr. 26 din 6 februarie 1859. În aceste zile, L. Béclard îi transmitea lui Walewski că „Guvernul nu are la dispoziția sa mijloacele necesare pentru a garanta securitatea publică” (*Acte și documente*, vol. IX, p. 260).

La împlinirea a 10 ani de la înfăptuirea Unirii, B. Vlădoianu, cu vădită intenție de a-și supraevalua meritele, va scrie că „cel dintîi care îmi făcu propunerea Unirii, fu D. Cesar Boliac, cînd veni într-o dimineață la mine și-mi spuse: „Soiul că poți să mă trimiți d'acîi drept la închisoare, dar eată propunerea ce am să-ți fac: Să alegem pe domnul Moldovei”. Fusei frapat și-i răspunsei că, avînd cîeva asemenea idei noi, nu se poate teme de închisoare. După aceea, consultai pe Vodă Glicia și fuse cu totul de această idee”, (subl. lui Vlădoianu; „Terra”, nr. 47 din 12 martie 1869, p. 185).

² *Acte și documente*, vol. III, p. 608.

³ Herkt, *op. cit.*, p. 58.

⁴ D. A. Sturza, *Divanurile ad hoc...*, p. 92. Prin înaltul ordin de zi nr. 1 din 5 ianuarie 1859 al domnitorului Alexandru I. Cuza către Oastea Principatului Moldovei, col. Milicescu, comandantul regimentului de mușchetari, este numit vremelnic

Armatei îi revenea un rol important în apărarea și consolidarea Unirii. Ea trebuia să țină în frâu forțele separatiste din interior și să se opună unei eventuale intervenții străine în treburile țării. Este lesne de înțeles că nu se putea îndeplini o asemenea misiune fără o concentrare și o creștere a efectivelor militare. Pe bună dreptate, „Steaua Dunării” din 10 februarie 1859 scotea că nu va putea fi respinsă o eventuală invazie turcească fără ca „toate trupele să se întrunească la un loc și să se completeze regimentele potrivit regulamentelor ostășești și să se ia măsurile cuvenite spre a avea muniție de ajuns pentru rebel”¹.

Văzînd în armată „un rezăim pentru orice eventualitate”, Alexandru Ioan Cuza a ordonat, prin decretul din 14 aprilie 1859, concentrarea tuturor forțelor militare disponibile ale ambelor Principate în tabăra de la Florești². În mod oficial, concentrarea de forțe militare de lângă Ploiești este prezentată drept o măsură conformă cu prevederile articolului 43 din convenția de la Paris, care permitea asemenea concentrări pentru manevre și revistă. În realitate, această concentrare de trupe avea scopul de a riposta unei eventuale agresiuni turcești sau austriece³.

Locul concentrării era bine ales, deoarece prezenta o poziție strategică favorabilă executării manevrelor întrecătoare, în eventualitatea unui atac venit din sud, din nord sau din ambele direcții. Tabăra de la Florești avea și rolul „de a pune în atingere armatele surori spre a le contopi în același sentiment de patriotism”⁴. Încă înainte de a se hotărî organizarea taberei de la Florești, a avut loc un schimb de unități militare între Moldova și Țara Românească, cu scopul de a se consolida tînăra domnie, de a se în-

șeful oastei moldovenești. Prin decretul din 9 ianuarie 1859, col. Milcescu este înaintat la gradul de general și numit „Șef al toată Puterea armată a Principatului” (vezi D. A. Sturza, *Divanurile ad hoc...* p. 689—690). În martie 1859, colonelul Macedonski este numit ministrul Armatei și general comandant al armatei muntene, prin înlocuirea generalului B. Vlădoianu. Într-o depeșă către Al'leon, Gradowicz îl caracterizează pe Vlădoianu ca fiind „trup și suflet devotat prințului Alexandru Ghica” și fără nici o pregătire militară. Pe Macedonski îl prezintă ca „un militaire purement et simplement étranger à tout politique (1). C'est pour la première fois que la milice valaque a un militaire à sa tête depuis sa formation”. Macedonski era în serviciul militar de 25 de ani. (*Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III, doc. 364).

¹ *Acte și documente relative la istoria renasterii României*, vol. VIII, p. 911—912.
I. Popovici apreciază că „o forță armată numeroasă în stat era absolut trebuitoare, după mine, fiindcă numai așa se înlăturau năzuințele separatismului, fie că dinsele erau din interior, fie că veneau din afară” (*op. cit.*, p. 238).

² În tabăra de la Florești au fost concentrate trupe cu un efectiv de peste 12 000 oameni și 26 tunuri. (D. Berindei, *Frământările grănicerilor și dorobanților în jurul formării taberei de la Florești (vara anului 1859)*, în „Studii”, anul X, nr. 3, 1957).

³ În mai 1859, Prokesch-Osten, internunțiu austriec la Constantinopol, scria că domnitorul Alexandru Ioan Cuza, sprijinit de Rusia, urmărea realizarea unei acțiuni ofensive împotriva Austriei pentru a elibera pe românii supuși coroanei habsburgice (vezi Dan Berindei, *Studiu introductiv* la vol. II din *Documente privind Unirea Principatelor*, p. XXVI. Cf. R. V. Bossy, *L'Austriche et les Principautés Unies*, Buc., 1938). Același lucru scria și Gödel Lannoy către Rechberg, ministrul de externe al Austriei (*Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II, doc. 474).

⁴ V. Nădejde, *Centenarul Armatei române, 1830—1930*. Iași, 1930, p. 104.

frîna acțiunile dușmănoase ale reacțiunii și de a se apropia și mai mult cele două țări surori¹.

Apreciem, în încheiere, că atitudinea armatei în momentele hotărîtoare ale înfăptuirii Unirii a avut o mare importanță. Starca de spirit a masei soldaților și a majorității cadrelor ofițerești, favorabilă unirii Principatelor Române, a zădărnicit planurile boierimii conservatoare și separatiste de a folosi armata împotriva forțelor unioniste. Este cât se poate de concludentă în acest sens și mărturia ziaristului rus A. Elisișin, martor ocular al evenimentelor, care scria că „poporul și armata acționau pentru același lucru, cu singura deosebire că primul acționa deschis, iar cealaltă în ascuns². Armata a înțeles astfel, în condițiile istorice date, năzuința națională a poporului.

¹ Unitățile militare au fost întâmpinate pe tot timpul de marș de o „primire extracordială și o ospitalitate splendidă” (Herkt, *op. cit.*, p. 63).

În aprilie 1859 se constituie la Focșani o comisie militară mixtă pentru a unifica uniformecele celor două armate. Armata a fost cea dintâi dintre instituțiile de stat ale Principatelor, care s-au unificat (I. Popovici, *op. cit.*, vol. II, p. 152).

² N. Ceachir, *100 de ani de la Unirea Principatelor*, Ed. M.F.A., 1958, p. 128.